

TJÄNSTESKRIVELSE

2018-01-15

Kommunstyrelsens kontor

Kultur- och fritidsnämnden

Utbildningsnämnden

Enhörna kommunaldelsnämnd

Hölö-Mörkö kommunaldelsnämnd

Järna kommunaldelsnämnd

Vårdinge-Mölnbo kommunaldelsnämnd

Bokbuss – en förstudie

Dnr: KFN 2017/066, UN 18/06, EN 18/10, HM 18/10, JÄ 18/10, VM 18/11

Sammanfattning av ärendet

Enligt kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan för 2017 ska en utredning om bokbussverksamhet genomföras under året utifrån bibliotekets strukturplan från 2015. Uppdraget innebär att utreda möjligheten att införa en bokbuss med syfte att öka tillgängligheten till biblioteks- och/eller kulturtjänster i Södertälje kommun.

Förvaltningens förslag till kultur- och fritidsnämnden är att godkänna att en bokbuss införs i Södertälje kommun under år 2019, att kontoret ges i uppdrag att ta fram ett konkret förslag för bokbussverksamhet som innehåller en detaljerad beskrivning av form, funktion, organisation, verksamhet och kostnadskalkyl som ska ligga till grund för mål och budget 2019-2021 för att säkerställa ett införande av en bokbuss. Uppdraget ska redovisas för nämnden senast maj 2018.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse kommunstyrelsens kontor, 2018-01-15

Bilaga 1: Rapport ”Bokbuss – en förstudie”, 2017-11-20

Ärendet

I bibliotekets strukturplan från 2015 som utgick från olika aspekter av tillgänglighet föreslogs att en utredning om möjligheten till att återinföra en bokbuss i Södertälje kommun skulle tillsättas. Detta mot bakgrund av att Södertäljes biblioteksstruktur inte stämmer överens med kommunens geografiska och folkmässiga struktur som framkom i biblioteksplanen från år 2013. Utredningen omfattar omvärldsbevakning, studiebesök, intressentanalys och workshops med personal från biblioteket och andra kontor med intresse för en eventuell bokbussverksamhet.

De kommuner med bokbussverksamhet som presenteras i rapporten har olika målgrupper för sin verksamhet. Det formar i sin tur vilka funktioner bussen ska ha och vilka krav som ställs i upphandlingen vid framtagandet. Gemensamt för samtliga kommuner är att den huvudsakliga målgruppen är barn och unga. Bokbussarna kan även användas till andra evenemang på eftermiddagar/kvällar, helger och sommarlov. Det visar på flexibilitet som kan vara bra ur ett kostnadseffektivt perspektiv.

Plan för införande, struktur och organisation

Utifrån den analys som genomförts bör främsta målgrupp vara barn och unga samt personer med långt avstånd till närmsta bibliotek eller filial. Det skapar en kombinerad och flexibel verksamhet som riktar sig till barn och unga under förmiddagarna, genom besök på förskolor, och till allmänheten i områden med långt avstånd till bibliotek under eftermiddagar och kvällar. Ansvar för bussen kan ligga på kultur- och fritidskontoret såsom det gör i flera andra kommuner. Samarbete mellan olika kontor och verksamheter kan komma att bli aktuellt beroende på vilket utbud av aktiviteter en bokbussverksamhet kan tänkas utvidgas till.

Införandet av en bokbuss kan bidra till följande effekter:

- bidra till ett attraktivare Södertälje att bo och arbeta i genom nära tillgång till kultur-bibliotekverksamhet
- höja läs- och skrivförståelsen hos barn och unga
- möta den framtida befolkningsökningen som kan kräva ökad tillgång till biblioteksverksamhet för att tillgodose ett rikt kultur- och fritidsliv för medborgarna
- öka bibliotekets tillgänglighet mot bakgrund av de filialer som stängts ner de senaste åren
- arbete för en av barnkonventionens artiklar som blir svensk lag år 2020
- stärka och främja demokratiska rättigheter
- verka i enlighet med paragrafer för bibliotekslagen och artiklar för de mänskliga rättigheterna
- öppna upp för samverkan mellan kultur- och fritidskontoret och andra kontor i kommunen
- kostnadsbesparing för uppsökande verksamhet som ”Boken kommer”

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Utifrån den omvärldsbevakning som genomförts kommer ett införande av en bokbuss att kosta cirka 2,5-3 miljoner kronor per år i driftskostnader inklusive personalkostnader. Utöver detta tillkommer en kostnad på framtagandet av en bokbuss på cirka 2-4 miljoner kronor, beroende på storlek, teknik och funktion.

Kontorets förslag till utbildningsnämnden:

Nämnden tillstyrker förstudien om bokbuss.

Kontorets förslag till kultur- och fritidsnämnden, Enhörna kommunalnämnd, Hölö-Mörkö kommunalnämnd, Järna kommunalnämnd och Vårdinge-Mölnbo kommunalnämnd:

1. Nämnden godkänner att en bokbuss i någon form ska införas i Södertälje kommun under år 2019 under förutsättning att medel tillförs.
2. Kontoret ges i uppdrag att ta fram ett konkret förslag för bokbussverksamhet som innehåller en detaljerad beskrivning av form, funktion, organisation, verksamhet och kostnads kalkyl som ska ligga till grund för mål och budget 2019-2021 för att säkerställa ett införande av en bokbuss.
3. Uppdraget ska redovisas för nämnden senast maj 2018.

Staffan Jonsson

Fritids- och kulturchef

Helena Gomér

Bibliotekschef

Monica Sonde

Utbildningsdirektör

Handläggare: Elin Malmqvist
Utredare
Kommunstyrelsens kontor
Telefon (direkt): 08-523 029 87
E-post: elin.malmqvist@sodertalje.se

Handläggare: Linn Karlsson
Utredare
Kommunstyrelsens kontor
Telefon (direkt): 08-523 023 23
E-post: linn.a.karlsson@sodertalje.se

Beslutet skickas till

Enheten för utredning och hållbarhet

Utbildningskontoret

Kommundelsnämnderna

Akten

Rapport | 2017-11-20

Bokbuss

En förstudie

Elin Malmqvist
Utredare
Enheten för utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 08-523 02987
E-post: elin.malmqvist@sodertalje.se

Linn Karlsson
Utredare
Enheten för utredning och hållbarhet
Telefon (direkt): 08-523 02323
E-post: linn.a.karlsson@sodertalje.se

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Inledning	4
2.1 Uppdragets delar	4
2.2 Genomförande	4
2.2.1 Intressentanalys	5
2.2.2 Omvärldsbevakning	5
2.2.3 Studiebesök	5
2.2.4 Workshops.....	5
3. Bakgrund.....	6
3.1 Bokbussverksamhet i Sverige	6
3.2 Biblioteksverksamhet i Södertälje	7
3.3 Bibliotekslagen, mänskliga rättigheter och barnkonventionen	7
3.3.1 Bibliotekslagen.....	8
3.3.2 Mänskliga rättigheter.....	8
3.3.3 Barnkonventionen	8
4. Omvärldsbevakning och goda exempel	9
4.1 Jönköping – 2016 års bokbuss.....	9
4.1.1 Bussen	10
4.1.2 Bilen	10
4.2 Sundsvall – mobibblan	11
4.3 Stockholms stad – Barnens bokbuss	12
4.4 Biblioteksbusen Uppsala.....	13
4.5 Linköping	13
4.6 Värmdö kommun – nya former av uppsökande verksamhet.....	14
4.7 Kulturbussen Filmrullen - Jämtland Härjedalen	15
4.8 Mobila kulturskolan i Angered.....	16
4.9 Sammanställning av exempel från andra kommuner	17
5. Resultat från workshopen.....	19
6. Förslag på ansvar, samarbete och organisation.....	20
6.1 Ansvar och samarbete	21
6.2 Målgrupp	21
6.3 Kostnader.....	21
7. Slutsats	22
8. Rekommendationer	22

1. Sammanfattning

Bibliotekets strukturplan från 2015 utgick från olika aspekter av tillgänglighet för biblioteken och föreslog att en utredning om möjligheten att återinföra en bokbuss i Södertälje kommun skulle tillsättas. Detta mot bakgrund av att Södertäljes biblioteksstruktur inte stämmer överens med kommunens geografiska och folkmässiga struktur som framkom i biblioteksplanen från år 2013.

Rapporten utgår ifrån följande punkter:

- Omvärldsbevakning och goda exempel
- Definition av målgrupp
- Vision med bild av önskat läge
- Verksamhetsidé med utgångspunkt i visionen
- Förslag på ansvar, samarbete och organisation för bokbussverksamheten

Utredningen har omfattat omvärldsbevakning, studiebesök, intressentanalys och workshops med personal från biblioteket och kontor med intresse för en eventuell bokbussverksamhet.

De kommuner med bokbussverksamhet som presenterats i rapporten har olika målgrupper för sin verksamhet. Det formar i sin tur vilka funktioner en bokbuss ska ha och vilka krav som ställs i upphandlingen vid framtagandet. Gemensamt för samtliga kommuner är att den huvudsakliga målgruppen är barn och unga i första hand. Bokbussarna kan även användas till andra evenemang på eftermiddagar/kvällar och helger. Det visar på flexibilitet som kan vara bra ur ett kostnadseffektivt perspektiv.

Utifrån omvärldsbevakningen och brainstorm-mötena som genomförts har ett exempel på en vecka i bokbussens liv tagits fram. Främsta målgruppen är barn och unga samt personer med långt avstånd till närmsta bibliotek och filial. Det skapar en kombinerad och flexibel verksamhet som riktar sig både till barn och unga under förmiddagarna på förskolor och till allmänheten i områden med långt avstånd till ett bibliotek på eftermiddagar/kvällar.

Utifrån utredningens omvärldsbevakning beräknas driftkostnaderna landa på cirka 2,5-3 miljoner kronor per år, inklusive personalkostnader, för en bokbuss. Utöver detta tillkommer en kostnad på framtagandet av en bokbuss som landar på cirka 2-4 miljoner kronor, beroende på storlek, teknik och vad man vill kunna använda bussen till.

Förvaltningens förslag till kultur- och fritidsnämnden är att godkänna att en bokbuss införs i Södertälje kommun under år 2019 under förutsättningen att medel tillförs, att kontoret ges i uppdrag att ta fram ett konkret förslag för bokbussverksamhet som innehåller en detaljerad beskrivning av form, funktion, organisation, verksamhet och kostnadskalkyl som ska ligga till grund för mål och budget 2019-2021 för att säkerställa ett införande av en bokbuss. Uppdraget ska redovisas för nämnden senast maj 2018.

2. Inledning

”Verksamheten inom kultur och fritid ska skapa bästa möjliga förutsättningar för ett rikt kultur-, fritids-, och idrottsliv och stärka den demokratiska utvecklingen. På så vis bidrar det till bättre folkhälsa, hög livskvalitet och till att göra Södertälje till en attraktiv kommun att leva och bo i. Södertälje ska vara en kultur- och fritidskommun för alla, men allra främst för barn och ungdomar. Förutsättningarna för att ta del av kultur- och fritidsutbudet ska vara jämställda. Närheten till arenor för kultur, fritid och idrott tillgodoses för hela kommunen” (Mål och budget 2017-2019).

I slutet av år 2013 antogs en ny biblioteksplan för Södertälje kommun. I och med planen fick kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att i samråd med stadsbyggnadsnämnden och kommundelsnämnderna göra en utredning av kommunens biblioteksstruktur. Utredningen mynnade ut i en strukturplan som antogs i början av år 2015. Ett av uppdragen som låg som förslag i planen var att de kombinerade folk- och skolbiblioteken skulle bli renodlade skolbibliotek. På så sätt skulle det gå att få loss medel till att införa en bokbuss i kommunen som istället kunde täcka upp behoven av folkbibliotek i kommundelarna och andra delar av kommunen som saknar bibliotek. Kommunstyrelsen valde dock att behålla den nuvarande formen av kombinerade folk- och skolbibliotek.

I samband med att strukturplanen antogs i kommunfullmäktige år 2015, beslutades det också att Stockholms stads barnbokbussverksamhet skulle följas upp för att se hur deras arbete med en bokbussverksamhet bedrivs.

I kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan för 2017 beskrivs att ”uppdraget från strukturplanen gällande en utredning av förutsättningarna och formerna för bokbussverksamhet färdigställs under våren 2017. Detta sker i samarbete med utbildningskontoret.” Uppdraget lämnades över till enheten för utredning och hållbarhet, kommunstyrelsens kontor, i maj 2017.

2.1 Uppdragets delar

Det här uppdraget innebär att utreda möjligheten att införa en bokbuss med syfte att öka tillgängligheten till biblioteks- och/eller kulturtjänster i kommunen. Rapporten utgår ifrån följande punkter:

- Omvärldsbevakning och goda exempel
- Definition av målgrupp
- Vision med bild av önskat läge
- Verksamhetsidé med utgångspunkt i visionen
- Förslag på ansvar, samarbete och organisation för bokbussverksamheten

2.2 Genomförande

Underlaget till den här förstudien har samlats in mellan september och november månad år 2017. Insamlingen har gått till genom intressentanalys, omvärldsbevakning, studiebesök och workshops. Nedan beskrivs tillvägagångssätten mer ingående.

2.2.1 Intressentanalys

En intressentanalys genomfördes i ett tidigt skede i utredningen för att identifiera intressenter som kan tänkas påverka eller bli påverkade av utredningen. Dessa personer eller grupper kan antingen vara viktiga informationskällor eller viktiga att förankra utredningen med.

2.2.2 Omvärldsbevakning

Underlag för omvärldsbevakning har inhämtats från andra kommuner och biblioteks webbsidor samt mailkorrespondens med andra kommuner som driver bokbussverksamhet.

Information om hur andra kommuners bokbussverksamheter fungerar har till största del kunnat hämtas från deras webbsidor. Det har även skickats ut kompletterande frågor via mail till kommuner för att få reda på ytterligare information. Frågorna riktade sig främst till hur kommunerna såg på bokbussverksamhetens målgrupp och vilket kontor som ansvarade för verksamheten i kommunen eller om det fanns någon samverkan mellan kontor. Samtliga kommuner som kontaktades har svarat.

2.2.3 Studiebesök

Den 14 september 2017 genomfördes ett studiebesök hos Stockholms stads barnboksbus vid stadsbiblioteket i Stockholm som en del av omvärldsbevakningen. Den 10 november 2017 besöktes även bokbussen i Jönköping med anledning av bussens deltagande i Mänskliga rättighetsdagarna.

2.2.4 Workshops

Under september månad 2017 genomfördes två workshops utifrån tre frågor med koppling till uppdragsbeskrivningen. Detta gjordes med inspiration från metoden strukturerad brainstorming¹. Varje deltagare lämnar ett förslag i taget inom ett specifikt område tills idéerna tar slut. Samtliga förslag skrivs upp och därefter görs en prioritering av de förslag som inkommit.

Brainstormfrågor:

1. Förslag på definition av målgrupp
2. Vision med bild av önskat läge
3. Förslag på plan för bokbussverksamhetens införande, struktur och organisation, även hur samarbete mellan de olika kontoren och andra samarbetspartner kan se ut

Den första brainstormingen ägde rum den 1 september 2017 med personer från de kontor som kan ha intresse för en eventuell bokbussverksamhet utifrån intressentanalysen. Den andra brainstormingen ägde rum den 19 september 2017 med bibliotekspersonal.

Det insamlade underlaget har kvalitetssäkrats genom att stämma av med de personer eller grupper som har bistått med relevant information för studien.

¹ Hambraeus M & Tedenfors J, *En slags verktygslåda – med tips för utredaren, förändringsledaren och beslutsfattaren*, www.kvadrat.se, utgåva 1, 2014.

3. Bakgrund

I denna del presenteras en kort bakgrund till bokbussverksamhet i Sverige samt en bakgrund till biblioteksverksamheten i Södertälje kommun. En koppling görs även mellan en eventuell bokbussverksamhet och bibliotekslagen, de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen.

3.1 Bokbussverksamhet i Sverige

Den första bokbussverksamheten i Sverige började rulla i Borås år 1948 för att nå stadens stora befolkningsområden där det varit svårt att få fram tillräckligt med lokaler för filialer. Sedan dess har många kommuner infört bokbussverksamhet. Under perioden 1975-1980 ökade antalet bokbussar markant. Detta på grund av ett bidrag som kommunerna fick från Statens kulturråd som betalade hela inköpskostnaden för en bokbuss. Dessutom kunde kommunerna söka bidrag för inköp av litteratur till bokbussarna från och med 1975. På den tiden satsade kommunerna på bokbussverksamhet för de människor som hade långt till närmsta bibliotek för att alla skulle ha rätt till fullgod biblioteksservice. Mellan år 1993-1998 lades många filialer och bokbussverksamheter ned i Sverige till följd av samhällsliga nedskärningar. Bland annat försvann det bidrag som tidigare funnits och som gjort det möjligt för kommuner att underhålla bussarna².

År 2016 fanns det totalt 81 bokbussar som stannar vid 6 559 fasta hållplatser i Sverige. I medeltal motsvarar det 81 hållplatser per bokbuss. Antalet bokbussar i Sverige har varit mer eller mindre konstant sedan några år tillbaka, det enda län som helt saknar bokbuss är Blekinge. Folkbiblioteken rapporterade även att det sammanlagt fanns 71 bokbilar i landet år 2016. Bilarna används för transporter mellan olika servicesäten inom biblioteksorganisationen och i kommunerna levereras även medier via ”Boken kommer” till personer med funktionsnedsättning som har svårt att själva ta sig till ett bibliotek.³

Tabell 9: Bokbussar, hållplatser och bokbilar i olika län 2015–2016.

Län/region	Bokbuss-hållplatser 2015	Bokbuss-hållplatser 2016
Riket	6 552	6 569
Stockholm	376	327
Uppsala	706	675
Södermanland	195	194
Östergötland	191	251
Jönköping	488	504
Kronoberg	255	273
Kalmar	255	249
Gotland	57	57
Blekinge	-	-
Skåne	425	445
Halland	507	527
Västra Götaland	559	552
Värmland	563	572
Örebro	252	267
Västmanland	199	197
Dalarna	35	35
Gävleborg	125	121
Västernorrland	163	161
Jämtland	175	175
Västerbotten	376	345
Norrbottn	650	642

Bild: (Kungliga biblioteket, 2016).

² <http://bada.hb.se/bitstream/2320/1681/1/00-70.pdf>

³ Kungliga biblioteket. (2016). *Offentligt finansierade bibliotek*. Stockholm: Kungliga biblioteket

3.2 Biblioteksverksamhet i Södertälje

I Södertälje kommun finns ett stadsbibliotek i Lunagallerian i Södertälje centrum, en filial i Hovsjö, ett bibliotek i Järna och tre kombinerade folk- och skolbibliotek i Enhörna, Mölnbo och Hölö. Stadsbiblioteket ligger inom kultur- och fritidsnämndens verksamhetsområde medan kommunaldelsbiblioteken har respektive kommunaldelsnämnd som huvudman.

Utbildningsnämnden har ansvar för de kommunala skolornas bibliotek.

Södertälje är en kommun som växer och folkmängden prognostiseras uppgå till 104 910 personer år 2026 vilket är en ökning med cirka elva procent, jämfört med prognosens startår 2016 då antalet Södertäljebor uppgick till 94 631 personer. Kommunstyrelsen i Södertälje beslutade år 2016 att kommunen ska bygga 20 000 nya bostäder på 20 år. Det innebär en befolkningsökning på 50 00 invånare fram till år 2036. Bostadsbyggandet kommer innebära stora förändringar i samhällsstrukturen och kräver nya utmaningar för att tillgodose ett rikt kultur- och fritidsliv för medborgarna.

Det har tidigare funnits en bokbuss i Södertälje kommun som rullade fram till år 1994. Det finns inget beslut från när bussen lades ned men troligen på grund av ekonomiska skäl till bakgrund av en ansträngd ekonomi mellan åren 1992-1994 med minskade kulturkostnader per medborgare⁴. Enligt bibliotekslagen ska bibliotek finnas i samtliga kommuner och vara tillgänglig för alla. Många av Södertälje kommuns medborgare har långt till närmaste bibliotek. Filialer har lagts ner i bl.a. Ronna, Hovsjö, Fornhöjden och Brunnsäng samtidigt som dessa områden är prioriterade att utvecklas till levande stadsmiljöer. De fyra kommunaldelsbiblioteken i kommunen håller även olika standard och är av olika omfattning⁵.

Utredningen för biblioteksplanen 2013 visar en biblioteksstruktur i Södertälje som inte stämmer överens med kommunens geografiska och befolkningsmässiga struktur. En bättre tillgång till bibliotek i utsatta områden skulle kunna ge positiva effekter på läsande och språkutveckling bland barn och ungdomar.

Strukturplanen för Södertäljes folkbibliotek från 2015 utgick därför från olika aspekter av tillgänglighet. Ett av förslagen var att utreda möjligheten till att återinföra en bokbuss i Södertälje kommun⁶. Däremot antogs inte strukturplanen i sin helhet som bland annat innehöll förslag på finansiering för en bokbussverksamhet. Det har i sin tur försvårat bokbussutredningen.

3.3 Bibliotekslagen, mänskliga rättigheter och barnkonventionen

I denna del presenteras paragrafer från bibliotekslagen, artiklar från de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen som kan kopplas till en bokbussverksamhet. Införandet av en bokbussverksamhet kan främja implementeringen av dessa lagar och artiklar genom att vara tillgängligare och nå ut till fler medborgare. Barnkonventionen kommer att införas som lag år 2020 i Sverige vilket ger relevans i att förankra en eventuell bokbussverksamhet i delar av konventionen.

⁴ <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:213371/FULLTEXT01.pdf>, s.31-33

⁵ Biblioteksplanen, 2013

⁶ Strukturplanen, 2015

3.3.1 Bibliotekslagen

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.⁷

3.3.2 Mänskliga rättigheter

Artikel 22: Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.⁸

3.3.3 Barnkonventionen

Artikel 17: Konventionsstaterna erkänner den viktiga uppgift som massmedier utför och skall säkerställa att barnet har tillgång till information och material från olika nationella och internationella källor, särskilt sådant som syftar till att främja dess sociala, andliga och moraliska välfärd och fysiska och psykiska hälsa. Konventionsstaterna skall för detta ändamål bland annat uppmuntra produktion och spridning av barnböcker.⁹

⁷ http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

⁸ <http://www.regeringen.se/49baf9/contentassets/d6d5653029e14e338a4b86f5f4b34c6b/fns-konventioner-om-manskliga-rattigheter>

⁹ <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/konventionstexten/>

4. Omvärldsbevakning och goda exempel

Nedan beskrivs bokbussverksamhet inom fem kommuner runt om i Sverige. Dessa bokbussverksamheter ser lite olika ut och kan ge varierande exempel på hur en verksamhet kan utformas och drivas. De bokbussar som presenteras finns i Jönköping, Sundsvall, Stockholms stad, Linköping och Uppsala. Värmdö kommun tas upp som exempel där en bokbussverksamhet lagts ner till förmån för nyare former av uppsökande verksamhet. Ytterligare exempel är Jämtland-Härjedalens kulturbuss med inriktning på film och Angereds mobila kulturskola.

4.1 Jönköping – 2016 års bokbuss

Jönköping har två mobila enheter för bokbussverksamhet, en bokbuss och en bokbil. Fördelen med att ha två fordon är att de kan jobba mot varsin målgrupp som gör det enklare att anpassa bestånd, arbets sätt och bemötande såsom det passar respektive grupp bäst.

Ansvaret för de två mobila enheterna ligger helt på kultur- och fritidsförvaltningen. Det finns inget delat ansvar med social- eller utbildningsförvaltningen utan de erbjuder service direkt till berörda skolor och institutioner i kommunen.

Personalen för bokbussen och bokbilen drivs sammanlagt av fem personer. Dessa personer har olika stora andelar av sin tjänst i de mobila biblioteken och resterande tjänst på stadsbiblioteket. Totalt utgörs det mobila biblioteket av 3,25 tjänster. Samtliga medarbetare innehar C-körkort och turerna sker ensam bemannade.

Undantaget är vid skolturer två till tre dagar i veckan då bussen är dubbelbemannad.

Bild: Jönköpings bokbuss¹⁰

Exempel på arbetsuppgifter:

- Förberedelser och efterarbete, körning/bemanning av, samt in- och utlånsarbete i både bokbil och bokbuss – varav en kväll varje vecka i bussen
- Turplanering, schemaläggning, täcka upp för varandra vid frånvaro
- Medieinköp samt gallring och annat beståndsarbete för bil och buss, reservationshantering och temabeställningar
- Mail- och telefonkontakt med låntagare, skolor och förskolor, äldreboenden, träffpunkter och dagverksamheter
- Skötsel och mindre underhåll av båda fordonen – bland annat tankning, städ, tvätt, besiktning, hjulbyten och servicebesök i verkstan

¹⁰ <https://www.jp.se/artikel/jonkopings-bokbuss-bast-i-sverige/>

- Delta i möten och planeringsarbete, delta i fortutbildning såsom halkkörning och kurser för personligt yrkeskompetensbevis

4.1.1 Bussen

Bokbussen ger service till förskolor under förmiddagarna och stannar till vid bostadsområden under eftermiddagarna. Utöver detta används bussen vid olika evenemang, mässor, stadsfester och liknande. Antal lån på bokbussen uppgår till ca 70 000 per år varav ungefär 80 % utgörs av barn och unga.

De totala hållplatserna fördelar sig enligt följande:

- 40 kvällshållplatser
- 10 grundskolor
- 75 förskolor

I bussen finns en färdigmonterad bioanläggning längst bak med en filmduk, projektor och ljudanläggning. Fem fredagar per termin hålls filmvisningar i bussen för förskolegrupper. Kommunens filmpedagog är med på filmvisningarna och håller i en gemensam för- och efterdiskussion med varje barngrupp. Arbetsmaterial delas sedan ut till pedagogerna så att de kan fortsätta att arbeta med barnens upplevelser och de begrepp som tagits upp i samband med visningen. Vid filmvisningar kan avsatserna i bussen kläs med mattor och dynor tillsammans med en soffa som rymmer 10-12 barn eller cirka nio vuxna. Det finns också mörklägningsgardiner till både fönster och tak. Under entrégolvet finns en lättmanövrerad handikapplift med en lyftkapacitet på 300 kg.

Fakta om bussen

Årsmodell: 2016

Chassi: Scania

Längd: 12 m

Bredd: 2,55 m

Totalvikt: 18 ton

Påbyggare: Kiitokori OY, Finland

Bränsle: Biodisel (miljöklass Euro 6)

Opticruise 12-växlad automatlåda

4.1.2 Bilen

Bokbilen är en fem och en halv tons MaxiRider från Coman byggd 2008. Bilan riktar sig till kommunens äldre befolkning och besöker 55+ boenden, äldreboenden och omsorgsverksamhet och har helt ersatt ”boken kommer” och färdiga boklådor. Bokbilen deltar även i mässor och personalen nätverkar även i andra sammanhang som berör äldre- och funktionshinderomsorg.

4.2 Sundsvall – mobibblan

Sundsvalls stadsbibliotek har förnyat sin bokbuss till en ”mobibblan” – ett mobilt bibliotek, som ska fungera som ett komplett bibliotek istället för enbart hämtning och lämning av böcker. Tidigare fanns speciella skolturer på förmiddagarna och sedan en tur för allmänheten på landsbygden på eftermiddagar/kvällar, det fanns alltså två separata turlistor. För några år sedan gjordes denna turlista om. Hållplatserna blev då öppna för alla typer av låntagare där tiden för stoppen även förlängdes. Bussen kan nu stå på samma ställe nästan en hel dag. Dit kommer förskolor, skolor och allmänheten på som tider som passar dem. Bussen anordnar även kulturaktiviteter på lov och sommaren och kommer framöver att anordna bokcaféer i en utsatt stadsdel på fredagar. Målgruppen är bibliotekets traditionella målgrupp men barn, unga och människor med annat modersmål än svenska eller som har speciella behov är prioriterade.

Fordonet ägs av Sundsvall kommuns fastighetsförvaltning, men all drift och skötsel görs av bibliotekets personal. Sundsvalls stadsbibliotek, som hör till kultur- och fritidsförvaltningen, ansvarar för all verksamhet och anställer personal. Barn- och utbildningsförvaltningen är inte inblandad i verksamheten även om bibliotekservice ges till skolor och förskolor.

Mobibblan är en expanderbar lastbil som förutom bokhyllor har utrustats med scen, storbildskärm och multimediasystem. Bussen är byggd på ett lastbilschassi som är 12 meter långt med en utskjutbar del som förstorar bussen med 0,8 x 5 meter när den är parkerad. Det ger goda förutsättningar att använda mobibblan till olika event och aktiviteter. På landsbygden går det att hyra bussen för ett kulturellt arrangemang med sittplats för ett 20-tal personer.

Vid upphandlingen var det viktigt med vilka plustjänster som kunde utnyttjas av bussen såsom trådlöst nät, tv, god tillgång till el, el i golvbrunnen, en liten scen längst bak i bussen och den utskjutande delen. Det kostade cirka 4 miljoner kronor att ta fram bussen.

Bild: Mobibblan¹¹

¹¹ Fotograf: Tord Lundgren <http://www.st.nu/medelpad/sundsvall/turerna-med-mobibblan-stalls-in-bussen-tillbaka-hos-leverantoren>

4.3 Stockholms stad – Barnens bokbuss

Stockholms stads barnboksbuss vänder sig enbart till förskolor i Stockholms stad. Förskolor får lämna en önskan om att de vill att bokbussen ska komma. Sedan görs en prioritering där utsatta områden (LUP) prioriteras och även de områden som har långt eller svårt att ta sig till ett bibliotek. På veckodagarna besöks fyra till fem förskolor under en timme vardera. Totalt besöks cirka 80 förskolor per termin och totalt blir det ungefär tre besök per förskola och termin. Vid besöket erbjuds det förutom utlåning av böcker även sagostund för förskolebarnen. På sommaren används bussen cirka två till tre gånger i veckan och åker runt på olika event. Även på helgen kan bussen användas för andra aktiviteter såsom olika festivaler och event.

I bussen finns en projektor för filmvisning och det går att göra om bussen till en mini-biosalong med röda skycken som täcker böckerna. Det går att ha upp till tio barn samtidigt vid sagostund eller filmvisning. Det finns även en ramp som går att fälla ned för rullstolar.

Det är kulturförvaltningen i Stockholms stad som äger bussen och står för samtliga kostnader. Det är alltid två stycken som jobbar på bussen och alla som åker ut är bibliotekarier. Det är totalt sex personer som delar på två heltidstjänster.

Fördelar med bussen är att det går att vara uppkopplad till internet och att det finns en ordentlig servicedesk. Nackdelar är att den måste värmas upp med bensin. Trappen in till bussen är lite hög för barn och vissa av hyllorna i bussen är svåra att bläddra i.

Framtagande av bussen gick på cirka tre miljoner kronor inklusive inredningskostnader, resor fram och tillbaka till Lund, lastbilskörkort för tre personer.

Bild: Barnens bokbuss¹²

Driftskostnader för barnboksbussen:

• Bensin (biogas) ca 18 mil per vecka	}	140 000kr/år
• Försäkring		
• Garageplats		
• Personal (6 personer som delar på 2 heltidstjänster)		1 100 000kr/år
• Medier		245 000kr/år
Total kostnad per år		1 485 000kr/år

¹² <https://biblioteket.stockholm.se/bibliotek/barnens-bokbuss>

4.4 Biblioteksbusen Uppsala

Bokbussen ingår i enheten uppsök inom Bibliotek Uppsala. Kommunen har två fordon, ett från år 2001 och ett från år 2010, det äldre fordonet ska bytas ut. Målgrupperna för bokbussen är alla i Uppsala kommun, men främst barn och unga. Uppsala kommun har en stor landsbygd som bussen har i uppgift att serva. På landsbygden är det bokbussen som servar boken-kommer-låntagare och det är också en stor och viktig grupp för kommunen. Bokbussen ansvarar också för ”Talboken”.

Biblioteket äger bokbussarna och totalt är det tio medarbetare inom den uppsökande enheten som alla på något sätt jobbar med bokbussverksamheten. Samtliga tio är också delaktiga i uppsökande enhetens övriga arbete och flera arbetar på stadsbiblioteket några timmar per vecka.

Driftkostnaderna för Uppsalas två fordon var år 2016 totalt 208 000 kronor, inklusive service och underhåll, drivmedel, skatt och försäkring, telefon/internet och besiktning. Det tillkommer kostnader för bibliotekspersonal på fem årsverken och köp av chaufförstjänster på ca 1 miljon kronor per år. Uppsala köper in chaufförstjänster från kommunens lokala bussbolag och de

fungerar även som biblioteksassistenter under hållplatserna och sköter cirkulation. De ansvarar även för allmän skötsel och städning av bussarna. Denna lösning ger stabilitet och förhindrar sårbarhet i bemanningen och kostar också bara den tid som de är i tjänst.

Bild: Biblioteksbus Uppsala kommun¹³

4.5 Linköping

Linköpings bokbuss besöker under förmiddagarna skolor och förskolor som har långt till ett bibliotek. Under läsåret besöks tio skolor och cirka 45 förskolor. Varje skola/förskola får besök var fjärde vecka. Har skolan ett fokusbibliotek¹⁴ får den dock inte besök av bokbussen. Bussen står vid skolan/förskolan enligt schema för de som vill låna böcker. Det är alltid en bibliotekarie med på turen som hjälper lärare och elever. För att få en så bra kontakt som möjligt med lärare och elever är det alltid samma bibliotekarie som åker till en viss skola. På eftermiddagarna och kvällarna har bussen turer som vänder sig till allmänheten på respektive hållplats.

Linköpings bokbuss tillhör närbiblioteksorganisationen men ingår även i evenemang som gäller hela stadsbiblioteket. Bokbussen tillhör stadsbibliotekets organisation som i sin tur tillhör

¹³ <https://www.facebook.com/Biblioteksbusarna-Astrid-och-Barbro-i-Uppsala-132636036803331/>

¹⁴ Fokusbibliotek är en utvecklingsmodell som innebär att skolbiblioteken inom grundskolan bemannas av en fackutbildad bibliotekarie och rustas upp avseende inventarier och medier

kultur- och fritidsnämnden. Uppdraget utgår ifrån att serva kommunens ytterområden där biblioteksservice saknas.

Verksamheten har två chaufförer/biblioteksassistenter som jobbar heltid och är anställda inom biblioteket. Utöver det arbetar även tre bibliotekarier, 100 %, 80 % och 75 % på bussen. Bussen bemannas alltid med en chaufför och en bibliotekarie eftersom verksamheten är omfattande.

Driftkostnader för bussen ser olika ut från år till år, ju äldre bussen blir desto mer underhåll krävs. Den totala driftkostnaden för 2016 var cirka 260 000 exklusive personalkostnader. Kostnaderna uppskattas uppgå i ungefär samma kostnader år 2017.

4.6 Värmdö kommun – nya former av uppsökande verksamhet

Värmdö kommun hade en bokbuss som körde fram till hösten 2015. Bussens huvudsakliga målgrupp var då förskolor. Sedan dess har kommunens uppsökande verksamhet utvecklats i nya former.

Förskolebibliotek: Ett bibliotek endast för förskolor öppnade under 2017. Värmdö kommun har sammanställt en rapport där fyra av sju förskolor som befinner sig långt från Värmdös bibliotek uttrycker att de på olika sätt saknar bokbussen. Ett par av förskolorna besöker biblioteket med barnen någon gång per termin medan andra aldrig gör det.

Minibibliotek: I Värmdö Sporthall planeras det för att ett minibibliotek ska öppna under hösten 2017. Det ska finnas ett utvalt bestånd som riktar sig till både barn och vuxna. Med biblioteket vill man nå idrottsföräldrar som skjutsar och väntar på sina barn som tränar. Minibiblioteket ska däremot inte vara bemannat, det sköts av bibliotekarier från ett annat bibliotek.

Meröppet bibliotek: Våren 2017 öppnade Värmdö sitt första meröppna bibliotek. Det är öppet mellan 07.00-21.00 alla dagar i veckan, syftet är att bli mer tillgängligt för besökare på morgonen, kvällar och helger. Åldersgränsen för låntagare är 18 år för möjlighet att själv kunna gå in med hjälp av sitt lånekort och sin pinkod. Besökaren kan då på egen hand ta del av de flesta av bibliotekets tjänster. Under ordinarie öppettid behåller biblioteket nuvarande bemanning.

Pop-up-bibliotek: Ett pop-up-bibliotek finns under en begränsad tid på en ovanlig plats där ett bibliotek inte finns. Det ska vara målgruppsanpassat i syfte att nå de som inte besöker ett bibliotek i vanliga fall genom att de får syn på vilka tjänster och medier biblioteket erbjuder. Ett pop-up-bibliotek kan innehålla olika medier och litteratur som man kan ta del av där och då och inte låna med hem. Pop-up-biblioteket har använts i kommunen i samband med olika evenemang. En sådan lösning ger biblioteket som organisation möjlighet till nya kreativa samarbeten med andra lokala aktörer.

Bokdepositioner: Kommunen har bokdepositioner som placeras ut på olika ställen. I Gustavsbergs konsthall fanns det en bokdeposition under våren 2017 som knöt an till en pågående utställning. Den innehöll då böcker med fokus på konst, hantverk och pyssel riktade till barn. På vårdcentralen och barnvårdscentraler har depositioner placerats ut som byts ut en gång per termin. Syftet är att föräldrar och barn ska få en trevlig stund tillsammans medan de väntar. Det finns också bokdepositioner på boenden för nyanlända.

4.7 Kulturbussen Filmrullen - Jämtland Härjedalen

Kulturbussen Filmrullen är ett treårigt projekt som drivs av Filmpool Jämtland, Bildkonsten i Jämtlands län och Sensus studieförbund. Allmänna arvsfonden är med och finansierar och totalt har projektet 1,5 miljoner per år. Projektet syftar till att bygga upp en infrastruktur för ”skapande” på fritiden för ungdomar i Jämtlands län som ger en meningsfull fritid för ungdomar och stimulera till eget digitalt skapande. Projektet syftar också till att ge kunskap i digitala bilders språk och verktyg för eget skapande, samt att lyfta fram ungas egna berättelser i regionen.

Bussen är själva färdmedlet (en minibuss hyrs 2 veckor/mån) och bussen lastas med teknik och två handledare. Bussen åker samma rutt varje månad med ett stopp per kommun (8 kommuner i länet). Samma tid och samma plats varje månad, kl. 15.00–19.00 stannar den vid bygdegårdar och andra samlingslokaler på små orter. Bygdegårdarna hjälper till att rekrytera deltagare, ordna med fika och finns på plats när Filmrullen är där. Handledarna är professionella filmare och fotografer som fakturerar för sina tjänster. Det finns en koordinator som arbetar 50 % som ser till att allt fungerar, att bilar bokas, skickar ut sms till ungdomar inför varje turné, har kontakt med bygdegårdar och tar fram affischer etc.

Målen för projektet är:

- Att fler unga deltar i kulturlivet
- Att skapa en modell för hur man systematiskt kan arbeta med bild som uttrycksform för unga på fritiden
- Att det finns en långsiktig strategi för ungas skapande
- Att genomföra aktiviteter i länets samtliga kommuner och nå minst 10 ungdomar i varje kommun
- Att genomföra ett sommarkollo i skapande
- Att erbjuda minst 2 personer i varje kommun särskilt stöd i sitt skapande genom mentorskap från professionella handledare
- Att det ska finnas nätverk för kreativa ungdomar
- Att höja kvalitén i unga människors konstnärliga uttryck
- En framtidsvision är att det på sikt ska finnas fler professionella kulturskapare i regionen (plantskola)
- Utarbeta en modell för unga och mentorskap inom skapande
- En framtidsmodell för ung kultur i glesbygd: där delaktighet, professionalitet, kontinuitet, tillgänglighet, flexibilitet, mentorskap och integration är ledord för projektet

Filmrullen handlar om att lära sig mer om digitala uttryck inom film och foto, och erbjuder handledning i allt från manus till Photoshop. Målgruppen är ungdomar och de flesta som deltar är mellan 12-15 år. Projektet avslutas i december 2017 men kommer att fortsätta även under år 2018 med medel från regionen.¹⁵

¹⁵ <https://sv-se.facebook.com/kulturbussen/>

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=78&artikel=6074594>

<http://www.arvsfonden.se/projekt/kulturbussen-jamtland-harjedalen>

4.8 Mobila kulturskolan i Angered

Den mobila kulturskolan åker runt på Angereds gator och torg. Det är Gatubolaget i Göteborg som byggt ihop den rullande kulturbussen. I bussen kan ungdomar få information om kulturskolan, prova instrument eller lyssna på en saga. Under eftermiddagar och kvällar åker bussen ut till bostadsområden i Angered. Det är färre elever som går på kulturskola i Angered än i de centrala delarna av Göteborg. En orsak till det kan vara att det inte finns ett fysiskt kulturskolehus att gå till i Angered utan att verksamheten är utspridd på olika platser i området. Med på bussen finns lärare och man får prova på att spela instrument, testa bild, form, cirkus, dans och allt annat som kulturskolan har.

Kulturskolan hyr kulturbussen i fem år för att nå ut till nya målgrupper. För bussen betalar man drygt 160 000 kronor om året.¹⁶

Bild: Kulturbussen i Angered, Foto: Göteborgs stads nyhetstidning.

¹⁶ <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/angered-far-sveriges-forsta-rullande-kulturskola>

4.9 Sammanställning av exempel från andra kommuner

	Bussen	Funktioner	Målgrupp	Ansvar	Kostnader
Jönköping	Två mobila enheter, en bokbuss och en bokbil	Att ha två olika enheter som jobbar mot varsin målgrupp är fördelaktigt. Bioanläggning i bussen. Enheterna används även till andra evenemang.	Bokbuss: Förskolor och bostadsområden Bokbil: Äldre, 55+ boenden och äldreboenden	Kultur- och fritidsförvaltningen	Ca 2 miljoner i personalkostnader + driftkostnader
Sundsvall	En expanderbar lastbil. Lastbilschassi som är 12 meter långt med en utskjutbar del på 0,8 x 5 meter.	Bilen har förutom bokhyllor en scen, storbildsskärm och multimediasystem. Bussen kan användas för kulturaktiviteter på lov och sommar.	Bibliotekets traditionella målgrupp men barn, unga och människor med annat modersmål eller speciella behov prioriteras	Fordonet ägs av Sundsvalls kommuns fastighetsförvaltning. Drift och skötsel görs av bibliotekets personal. Sundsvalls Stadsbibliotek hör till Kultur & Fritidsförvaltningen som ansvarar för verksamheten och personal.	Cirka 4 miljoner att ta fram bussen
Stockholm	En mindre lastbilsbuss som kräver lastbilskörkort. Det är endast en barnboksbuss.	Projektör för filmvisning. Går att ha 10 barn samtidigt vid sagostund. Ramp för rullstolar. Servicedesk och bra uppkoppling till Internet. Kan även användas till andra event.	Barnboksbussen vänder sig enbart till förskolor i Stockholms Stad. Prioritering till utsatta områden (LUP) eller de som har långt till ett bibliotek. Totalt besöks 80 förskolor per termin.	Kulturförvaltningen	Framtagande av bussen ca 2 miljoner + inredningskostnader och resor till och från Lund, lastbilskörkort för tre personer, ca 3 miljoner totalt Total kostnad per år: 1 485 000 kr

	Bussen	Funktioner	Målgrupp	Ansvar	Kostnader
Värmdö	Hade en bokbuss fram till 2015. Har nu utvecklat nya uppsökande verksamheter	Förskolebibliotek, minibibliotek, meröppet bibliotek, pop-up-bibliotek och bokdepositioner	Olika målgrupper för respektive uppsökande verksamhet		
Linköping	Bokbussen rymmer ca 3000 böcker	Bokutlåning	Besöker skolor och förskolor på förmiddagarna. Vänder sig till allmänheten på eftermiddagar/kvällar. Målgruppen följer bibliotekets uppdragsbeskrivning.	Tillhör Linköpings stadsbibliotek som i sin tur hör till kultur- och fritidsnämnden	Driftkostnaden var 260 000 kronor år 2016 plus personalkostnader på cirka 2,5 miljoner.
Uppsala	Två bussar	Bokutlåning	Främst barn och unga och landsbygden	Bussarna tillhör biblioteket, enheten för uppsök	Driftkostnader 208 000kr/år + och köp av chaufförstjänster på ca 1 miljon kronor per år Totalt 1 208 000kr/år exklusive bibliotekspersonal på fem årsverken
Jämtland Härjedalen	Kulturbussen filmrullen. En minibuss som hyr 2 veckor i månaden	Medverkar gör två handledare med teknik. Ett stopp per kommun i länet i månaden	Ungdomar i Jämtlands län.	Drivs av Filmpool Jämtland, Bildkonsten i Jämtlands län och Sensus studieförbund	1,5 miljoner per år i projektmedel
Angered	Mobil kulturskola	Kulturskolan informerar om sin verksamhet	Barn och ungdomar	Kulturskolan	160 000kr/år för bussen, exklusive personalkostnader och material

5. Resultat från workshopen

Målgrupp och vision med bild av önskat läge var de frågeställningar som var enklast att svara på. Samtliga representanter från övriga kontor var positiva till ett införande men ansåg det vara problematiskt att svara på frågor kring finansiering och ansvarsfördelning. Därmed var den tredje frågeställningen som berör införandet och samarbetet svår att besvara i dagsläget.

Brainstormfrågor:

1. Förslag på definition av målgrupp
2. Vision med bild av önskat läge
3. Förslag på plan för bokbussverksamhetens införande, struktur och organisation, även hur samarbete mellan de olika kontoren och andra samarbetspartner kan se ut

Utifrån workshopen med bibliotekspersonalen var det möjligt att göra en prioritering av de förslag som nämndes och föra en diskussion kring svårigheterna med en bokbuss. Detta redogörs nedanför tabellen.

Bibliotekspersonalen ansåg att **barn och unga och de som inte besöker biblioteken så ofta** bör vara prioriterade men att det finns en svårighet med att enbart prioritera barn. De vuxna måste också prioriteras eftersom det påverkar barnens läsning. Bussen borde inte begränsas utan användas till flera målgrupper.

Bussen ska ha en ”**glassbils-effekt**”, något som är återkommande och som man väntar på. Den ska vara **tillgänglig för alla och vara relationsskapande** och fungera som mötesplats. Personalen är viktig då de är bibliotekets ansikte utåt. Det viktigaste är intrycket och bemötandet.

När det gäller själva införandet så landade bibliotekspersonalen i att det måste finnas en grund till att börja med, övriga aktiviteter får komma efter hand. Förskolor och skolor bör vara grunden för bussen samt böcker men det måste finnas en flexibilitet. Det är viktigt att flera aktörer är med från början när det gäller finansieringen både inom kultur- och fritidskontoret men även andra kontor. Det måste finnas en tydlig plan för avtal och kostnader.

6. Förslag på ansvar, samarbete och organisation

Nedan följer ett exempel på bokbussens liv under en vecka. Veckan har konstruerats efter den omvärldsbevakning som gjorts och delvis från brainstormingarna.

I exemplet görs totalt sex besök vid förskolor och fyra stopp vid hållplatser för allmänheten under en vecka. Bussen kan även användas som en alternativ mötesplats. På helgen finns möjlighet att använda bussen till andra evenemang. Tid har även lagts till för underhåll av buss och omlastning av böcker.

Exempel på aktiviteter som ges vid besök hos förskolor är:

- **Sagostund:** Likt Stockholm stad erbjuds sagostund för barnen där ett antal barn vid varje tillfälle få komma in i bussen och lyssna på högläsning från en bibliotekarie.
- **Pedagogisk verksamhet:** Bussen kan bemannas med personal från biblioteket som verkar för ökad lustläsning, exempelvis en kulturpedagog för mer skapande aktiviteter.
- **Utlåning av böcker:** Ett klassiskt bokbussbesök där barnen i turer får komma in och låna böcker.

I exemplet är det alltid två personer på bussen. Totalt kan sex personer dela på tre heltidstjänster. Minst en av de två bemannade som arbetar på bussen måste ha C-körkort. Detta behöver dock utredas vidare beroende på vilken typ av bokbussverksamhet som kan införas.

Förslag på upplägg av en veckas verksamhet

Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Helgdag
Förmiddag: Förskola (sagostund) Eftermiddag: Hållplats allmänheten Kväll: Underhåll av buss	Förmiddag: Förskola (utlåning av böcker) Eftermiddag: Hållplats allmänheten Kväll: Ingen körning	Förmiddag: Förskola (pedagogisk verksamhet) Eftermiddag: Förskola (utlåning av böcker) Kväll: Hållplats allmänheten	Förmiddag: Förskola (utlåning av böcker) Eftermiddag: Hållplats allmänheten Kväll: Ingen körning	Förmiddag: Förskola (sagostund) Eftermiddag: Omlastning av böcker inför nästa vecka. Kväll: Används som mötesplats	Kulturevenemang Uppsökande verksamhet Information till olika målgrupper

6.1 Ansvar och samarbete

Ansvar för bussen ligger på kultur- och fritidskontoret såsom det gör i andra kommuner. Samarbete mellan olika kontor och verksamheter kan komma att bli aktuellt beroende på vilket utbud av aktiviteter en bokbussverksamhet kan tänkas utvidgas till. Bussen kan exempelvis användas av kulturskolan till kulturevenemang och under andra event som Medborgardagen, Internationella kvinnodagen eller Södertäljefestivalen. Med tanke på avsaknad av medborgarkontor i stadsdelarna kan social- och omsorgskontoret eller arbetslivskontoret använda bussen för att bistå med administrativ service till medborgarna. Detta är något som nämnts under båda brainstorm-mötena, att bussen även kan användas till många olika aktiviteter likt en kulturbuss.

6.2 Målgrupp

Målgruppen är till en början bibliotekets och Södertälje kommuns prioriterade målgrupp, barn och ungdomar, samt de personer med långt avstånd till närmsta bibliotek eller filial, alltså personer som bor på landsbygden eller i vissa stadsdelar såsom Geneta, Ronna, Brunnsäng och Fornhöjden, baserat på strukturplanen från 2015. Detta skapar en organisation för bokbussverksamheten som liknar andra kommuner i Sverige. Linköping och Jönköping har exempelvis en kombinerad verksamhet som riktar sig till barn och unga under förmiddagarna och allmänheten i områden med långt avstånd till ett bibliotek under eftermiddagar/kvällar. Målgruppen kan däremot ändras i eventuella samarbeten med andra kontor i framtiden.

6.3 Kostnader

Nedan beskrivs ett exempel på kostnader för en bokbuss per år i Södertälje kommun.

Rörliga kostnader/år	
Bensin (biogas) (ca 18 mil/vecka)	
Försäkring	
Garageplats	400 000
Personal (sex personer som delar på tre heltidstjänster)	1 650 000
Medier	250 000
Totala kostnader	2 300 000kr/år

Sett till driftkostnad kommer det alltså kosta cirka 2,5-3 miljoner kronor per år inklusive personalkostnader att ha en bokbuss. Utöver detta tillkommer en kostnad på framtagnandet av en bokbuss som landar på cirka 2-4 miljoner kronor, beroende på storlek, teknik och vad man vill kunna använda bussen till. Denna kostnad är uppskattad utifrån omvärldsbevakningen. Detta bör dock utredas ytterligare.

7. Slutsats

Det finns olika exempel på hur en bokbussverksamhet kan fungera. De kommuner som presenterats i denna rapport har olika målgrupper för sin verksamhet. Det formar i sin tur vilka funktioner bussen ska ha och vilka krav som ställs i upphandlingen vid framtagandet. En barnboksbuss behov kan vara en fungerande projektor för biovisning för tio barn medan en verksamhet som även riktar sig till större event kan kräva en scen. Gemensamt för samtliga kommuner är att den huvudsakliga målgruppen är barn och unga. Bokbussarna kan även användas till andra evenemang på eftermiddagar/kvällar och helger. Det visar på flexibilitet som kan vara bra ur ett kostnadseffektivt perspektiv.

Nedan beskrivs positiva effekter vid införandet av en bokbuss.

Att införa en bokbuss kan bidra till följande:

- i. ett attraktivare Södertälje att bo och arbeta i, genom nära tillgång till kultur- bibliotekverksamhet,
- ii. höja läs- och skrivförståelsen hos barn och unga,
- iii. möta den framtida befolkningsökningen som kan kräva ökad tillgång till biblioteksverksamhet för att tillgodose ett rikt kultur- och fritidsliv för medborgarna,
- iv. öka bibliotekets tillgänglighet, mot bakgrund av de biblioteksfilialer som stängts ner de senaste åren,
- v. bidra med att uppfylla barnkonventionens artiklar som blir svensk lag år 2020,
- vi. stärka och främja demokratiska rättigheter,
- vii. verka för att kommunen uppfyller sina skyldigheter enligt bibliotekslagen och konventionen för de mänskliga rättigheterna
- viii. öppna upp för samverkan mellan kultur- och fritidskontoret och andra kontor i kommunen,
- ix. kostnadsbesparing för uppsökande verksamhet som "Boken kommer".

8. Rekommendationer

Förvaltningen rekommenderar följande åtgärder för införandet av en bokbuss:

Nämnden godkänner att en bokbuss i någon form ska införas i Södertälje kommun under år 2019 under förutsättning att medel tillförs. Kontoret ges i uppdrag att ta fram ett konkret förslag för bokbussverksamhet som innehåller en detaljerad beskrivning av form, funktion, organisation, verksamhet och kostnadskalkyl som ska ligga till grund för mål och budget 2019-2021 för att säkerställa ett införande av en bokbuss. Uppdraget ska redovisas för nämnden senast i maj 2018.